

İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YASALARININ ELEKTRİK TESİSATI BÖLÜMLERİNİN GÜNCEL STANDARTLAR DOĞRULTUSUNDA GÜNCELLENMESİ

Sabri GÜNAYDIN, Serdar PAKER

sabrigunaydin@hbteknik.com.tr serdar.paker@emo.org.tr

ÖZET

Ülkemizdeki "maden ocakları, tüneller, gemiler" ile "parlayıcı, patlayıcı, tehlikeli ve zararlı maddelerle çalışan işyerleri" hariç diğer yapılarıdaki elektrikli çalışmalar ile ilgili işçi sağlığı ve güvenliği maddelerinin standartlar doğrultusunda güncelliği bu bildiri de incelenerek, ilgili yasaların güncel standartlar doğrultusunda can ve mal güvenliği yönünden nasıl güncellenebileceği, güncelleme önerileri değerlendirilmektedir.

1-GİRİŞ

Türkiye ölümlü iş kazalarında Avrupa'da birinci, dünyada üçüncü sırada yer almaktadır. İş kazası sonucu ölüm sayısı 2008'te her 100 bin çalışan başına 865 iken 2011'de 1.700'e yükselmiştir. İş kazası sonucu sürekli iş göremezlik sayısında belirgin bir artış söz konusudur.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasasının yürürlüğe girmesinden sonra ilk kez gerçekleştirilen Elektrik Tesisat Kongresinin önemli tartışma başlıklarından biri de bu yasa olmuştur. 2010-2012 arasında yaşanan iş kazaları ve toplu ölümler sonucu gündeme gelen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, iş kazalarını, ve meslek hastalıklarını önleyici bir yeterlilikte değildir.

2-ÜLKEMİZDEKİ ELEKTRİK TESİSATLARI İLE İLİŞKİLİ İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KONUSUNDAKİ TÜZÜKLER

Ülkemizde elektrik tesisatları ile ilişkili iş sağlığı ve iş güvenliği konusundaki tüzükler aşağıdadır.

- İş Sağlığı ve İş güvenliği Tüzüğü (11.01.1974)
- Yapı İşlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü (12.09.1974)

Her iki tüzükte 1974 yılında o tarihlerdeki gelişmeler, standartlar doğrultusunda hazırlanmış olmasına rağmen oldukça ileri görüşlü bu konudaki en kapsamlı bir çalışma olup rehber niteliğindedir. Bu

bakımdan tüzüklerin oluşturulmasında görev alan ağabeylerimizi saygı ile anmak borcumuzdur.

Aradan geçen 39 yılda bir çok teknolojik gelişme, standart yenilemeleri olduğundan mevcut durumda mülga olan İş sağlığı ve iş güvenliği tüzüğünün güncellenerek tekrar yayınlanması önemli bir boşluğu dolduracaktır.

3-İLGİLİ TÜZÜKLERİN İLGİLİ MADDELERİ VE GÜNCELEME ÖNERİLERİ

İlgili tüzüklerin ilgili bölümleri ve bu bölümlerdeki maddeler ile güncel standartlar doğrultusunda ki güncelleme önerileri aşağıdadır.

3-1 İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TÜZÜĞÜ

11.01.1974 tarihinde yayınlanmış olan İş Sağlığı ve İş güvenliği Tüzüğü'nün *Elektrik Tesisatında Alınacak Güvenlik Tedbirleri* başlıklı beşinci bölümü madde 270 madde 354 arasındadır. Tüzüğün doğrudan dokunma, topraklama, yıldırımdan korunma, yalıtım, çok düşük gerilim, yüksek gerilim, nemli yer, patlayıcı ve parlayıcı ortamlar, statik elektrik, yerleşim, seyyar kablolar, bakım, ve akülerle ilgili maddeleri ve bu maddelerin güncelleme önerileri aşağıdadır.

3-1.1 ELEKTRİK TESİSATLARI İLE İLGİLİ MADDELER

Doğrudan dokunmaya karşı önlemler ile ilgili bazı maddeler

Madde 275, Madde 276, Madde 277, Madde 278, Madde 279, Madde 294,

Topraklama ile ilgili bazı maddeler

Madde 295, Madde 296, Madde 297, Madde 298, Madde300, Madde 301, Madde 310, Madde 315, Madde 316

Yıldırımdan korunma ile ilgili bazı maddeler

Madde 57, madde 343

Yalıtım ile ilgili bazı maddeler

Madde 274, madde 299, madde 305, madde 306

Çok düşük gerilim ile ilgili bazı maddeler

Madde 311, Madde314, Madde 318,

Yüksek gerilim ile ilgili bazı maddeler

Madde 281, Madde 284

Nemli yer ile ilgili bazı maddeler

Madde 271, madde 354

Patlayıcı ve parlayıcı ortamlar ile ilgili bazı maddeler

Madde 272, Madde 273, madde 317

Statik elektrik ile ilgili bazı maddeler

Madde 334, madde 335, madde 336

Madde 337, madde 342

Yerleşim ile ilgili bazı maddeler

Madde 270, madde 304, madde 307

Madde 319, madde 351

Seyyar kablolar ile ilgili maddeler

Madde 291, madde 292

Bakım ile ilgili maddeler

Madde 302, madde303, madde308,

Madde 309, madde 312, madde 313

Madde322, madde 345, madde 347,

Madde348, madde 349, madde350

Akülerle ilgili maddeler

Madde285, madde 287, madde 288, madde 289

3.1.2 İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TÜZÜĞÜNÜN GÜNCEL STANDARTLAR DOĞRULTUSUNDA DEĞİŞİKLİK ÖNERİLERİ

a) Aşağıdaki maddelerin doğrudan iptal edilmesi

Madde 270, madde 280, madde 283,

Madde 308, madde 350

b) Aşağıdaki maddelerin iptali ve yeniden düzenleme ile yerine sadece standart, yönetmelik atıflarının yapılması

b.1) Madde 271 iptal ve yeniden düzenlenerek ilgili HD 60364 standartları ve EN 60529 standart atıf

b.2) Madde 272, 273 iptal ve yeniden düzenlenerek ilgili EN 60079 standartları atıf

b.3) Madde 274, 275, 276, 277, 278, iptal ve yeniden düzenlenerek ilgili HD 60364 standartları ve EN 61439 standartları atıf

b.4) Madde 279 iptal ve yeniden düzenlenerek ilgili Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği, Topraklama Yönetmeliği, ilgili HD 60364 standartları atıf

b.5) Madde 291, 292 iptal ve yeniden düzenlenerek ilgili HD 60364 standartları atıf

b.6) Madde 295, 296, 297 iptal ve yeniden düzenlenerek Topraklama Yönetmeliği ve HD 60364-5-54 standardı atıf edilmeli

b.7) Madde 299 iptal ve yeniden düzenlenerek ilgili HD 60364 standartları atıf

b.8) Madde304,305,306, 307 HD 60364-5-54, Topraklama Yönetmeliği doğrultusunda yeniden düzenlenmeli

b.9) Madde 314 iptal ve yeniden düzenlenerek HD 60364-7-704 standardı doğrultusunda düzenlenmeli

b.10) Madde 318 iptal ve yeniden düzenlenerek ilgili HD 60364 standartları doğrultusunda düzenlenmeli

b.11) Madde 343 iptal ilgili EN 62305 ve HD 60364 standartları doğrultusunda düzenlenmeli

b.12) Madde 351 iptal ve HD 60364-7-729 doğrultusunda düzenlenmeli

b.13) Madde 354 iptal ilgili HD 60364 standartları ve EN 60529 standardı doğrultusunda düzenlenmeli

c) Aşağıdaki maddelerin yeniden güncel olarak düzenlenmesi gerekir.

c.1) Madde 280 yeniden düzenlenmeli

c.2) Madde 281 Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği, Yangın Yönetmeliği

gerekleri doğrultusunda yeniden düzenlenmeli

c.3) Madde 282 yeniden düzenlenmeli

c.4) Madde 284 Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği doğrultusunda yeniden düzenlenmeli

c.5) Madde 285, 286, 287, 288, 289, 290 yeniden düzenlenmeli

c.6) Madde 303 yeniden düzenlenmeli

c.7) Madde 309, 311,313, 315, 316 yeniden düzenlenmeli

c.8) Madde 316,319, 320, 321, 322 yeniden düzenlenmeli

c.9) Madde 354 yeniden düzenlenmeli

c.11) Madde 349 ilgili HD 60364 standartları doğrultusunda düzenlenmeli

c.12) Madde 352 kuvvetli akım tesisleri yönetmeliği doğrultusunda yeniden düzenlenmeli

3.2 YAPI İŞLERİNDE İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TÜZÜĞÜ

12.09.1974 tarihinde yayınlanmış olan Yapı İşlerinde İşçi Sağlığı ve İş güvenliği Tüzüğü 'nün içerisindeki elektrik ile ilgili maddeler maalesef yapı işlerinde alınacak güvenlik önlemlerini açıklamamaktadır.

Bu yönetmelikte HD 60364-7-729 standardı gereklerine uyulacağı açıkça yazılmalıdır.

d) Aşağıdaki maddeler kalabilir.

Madde 293, madde 294, madde 298

Madde 300, madde 301, madde302

Madde 346, madde 347, madde 348

4. SONUÇ

6331 sayılı yasa ile işverenlerin önlem alma yükümlülüğü ve devletin denetim görevi azaltılarak, sorumluluk iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve çalışanlara yüklenmiştir. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının yaptıkları tespitler, saptadıkları gereklilik ve öneriler yerine getirilmeden iş kazası ve meslek hastalıklarından sorumlu tutulmaları ve belgelerinin askıya alınması, gerçeklerle bağdaşmamaktadır. *İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlıkları ve iş güvenceleri*

korunmalıdır. *Bakanlık kamusal denetim yükümlülüklerini yerine getirmelidir.*

İş sağlığı ve güvenliği alanının konusu çalışanlardır. Zarar riskini, çalışanın sağlığına zarar vermeyecek değerlerin altına indirmek iş sağlığı ve güvenliği görevlilerinin temel vazifesidir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nin (ILO) 155 ve 161 sayılı iş sağlığı hizmetlerine ilişkin sözleşmelerine göre "İşverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlü" kılınmıştır. Burada çalışanların sağlık ve güvenlik risklerine karşı koruyucu sağlık hizmetlerinin yürütülmesi de hedeflenmektedir. Bu hizmetlerin amacı işten kaynaklanan sağlık ve güvenlik risklerini önlemek; erken dönemde işten kaynaklanan, çalışanın sağlık sorunlarını tanımak; karşılaştıkları sağlık sorunlarının yinelenmesini önlemek olmalıdır. iş sağlığı ve güvenliği düzenlemelerinin ana eksenini, çalışanın sağlığının tehlikeye girmemesi, kazaların ve hastalıkların daha oluşmadan önlenmesidir. İş sağlığı ve güvenliği çalışmaları primer-proaktif çalışmalardır. Oluşabilecek bir kazadan zarar görmeyi azaltmak veya engellemek değil, o kazanın veya hastalığın oluşmasını engellemek hedef olmalıdır.

İş kazaları ve iş hastalıkları, nedenleri konusunda önlem alınmayan hallerde ortaya çıkan sonuçlardır. Sonuçlardan yola çıkarak sorumlu arama yaklaşımı doğru bir yaklaşım değildir.

Daha etkin İSG denetimlerinin yapılabilmesi için 6331 sayılı yasaya bağlı olarak çıkarılması gereken yönetmelikler TMMOB ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile üniversitelerin görüşleri alınarak bir an önce çıkarılmalıdır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan *işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının asli görevlerinin yanında aynı kurum içinde veya diğer kurum ve kuruluşlarda görevlendirilmeleri*, ek iş yükü ile uzmanlığın belirli bir yetkinlikle uygulanmasını ortadan kaldırıcı niteliktedir. İşyeri Hekimleri ve İş Güvenliği Uzmanlarına başka görev verilmemelidir. Hastalıkların tedavisi hizmetleri sekonder sağlık hizmetleri olup; birinci basamak (sağlık ocağı), ikinci basamak (genel hastaneler) ve üçüncü basamak (dal hastaneleri) sağlık hizmetleri bu kapsamdadır. Tedavi ağırlıklı bir hizmettir. İşyerlerinde asıl olarak primer sağlık hizmetleri gerçekleştirilmeli; işyerlerini sağlıklı hale getirecek koruyucu sağlık hizmeti çalışmaları yapılmalı, sekonder sağlık hizmeti ise ilgili sağlık kurumuna bırakılmalıdır.

Çalışanlar, İSG ile ilgili *sürekli eğitim* verilerek bilinçlendirilmelidir. Bu *eğitimler özerk olmalı ve ilgili meslek örgütleri tarafından* verilmelidir.

Risk değerlendirmesi metodolojileri (ETA-FTA-HAZOP-HACCP-FMEA) genel olarak işverenin mal kaybına yönelik değerlendirmelerdir. Tahmini risk değerlerinden yola çıkarak hesap yapma zorunluluğu, işverenin “mal”ı ile ilgili konularda mümkün olabilir. Ama çalışanın “can”ı ile ilgili konularda tahmini değerlerden hareket ederek hesap yapılamaz. İSG alanında risk değerlendirmesi bir tarafa bırakılarak, asıl olarak tehlikeler değerlendirilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatımız vakit kaybetmeksizin güncellenmelidir.

KAYNAKLAR

- 1- İş sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü
- 2- Yapı işlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü
- 3- TMMOB Makina Mühendisleri Odası VII. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi sonuç bildirisi